

SĀDEGH HEDĀYAT

S.G.L.L.

*Traducere din limba persană,
cuvânt-înainte, note și comentarii:*

Gheorghe Iorga

LIMES
2018

CUPRINS

CUVÂNT ÎNAINTE	7
ALAVIEH KHĀNOM.....	17
STRĂMOȘII OMULUI	76
LUNATICĂ.....	93
RUGĂCIUNEA MORȚILOR	114
SAMPANGHI.....	142
APA TINEREȚII	155
S.G.L.L.	185
NOTE ȘI COMENTARII	217

ALAVIEH KHĀNOM

Pe drumul Maşadului, aproape de sursa de apă potabilă a satului Namak, o mulțime se strânsese, împotmolindu-se în mocirlă și zăpadă, în jurul unei mari pânze cu subiect pios. De pe pânza cu cele două margini înfășurate în parte nu deslușeai decât scena lui Yazid¹: califul Yazid, în haine și cu turban roșii, așezat pe tron, jucând table, cu o carafă de vin și un coș de fructe la îndemână. În fața lui se îmbulzea un grup de prizonieri din războiul de la Kerbela, spășiți, cu lanțul de gât. Trei soldați cu mustăți lungi, cu niște acoperitori ciudate pe cap, împodobite cu pene roșii, purtând cizme groase și pantaloni bufanți, cu săbiile gata de luptă, stăteau în poziție de drepti.

Cel ce prezenta pânza, un tânăr împopoțonat cu o pelerină veche de păr de cămilă și încălțat cu niște papuci arăbești plini de noroi, părea îmbrăcat ca unul dintre prizonieri. Gleznele de culoarea sfeclei înghețate întreceau partea de jos a pantalonilor. Fața roșie și durdulie aducea cu chipul sfântului Abbas², doar că avea semne de acnee juvenilă și o cicatrice la comisura buzelor.

– Ce vedeți aici sunt nenorocirile la care a fost supusă familia Profetului, strigă el clătînând din cap și lovindu-și fruntea, maimuțărit de mulțime. Iar ceea ce priviți acum e stăpânirea lui Mokhtar³ care o să-i pedepsească pe criminali. Dacă șiiții prezenți aici doresc să afle urmarea, ei îl vor răplăti pe proprietarul pânzei aruncându-și obolul în mijlocul acestui tablou. Eu, eu nu vreau nimic. Să știți doar că am patru guri de hrănit! Le cer celor patru suflete darnice să ajute prin acest mic gest să se aprindă lumina în cele patru colțuri ale acestei adunări pentru ca noi să putem desfășura și restul pânzei și să urmărim istorisirea noastră: „Cum i-a zdrobit Mokhtar pe nemernici”. Cel ce ne va „lumina” primul se va vedea răsplătit de Allah în cele două lumi, prin iubirea pentru capul tăiat al lui 'Ali Akbar⁴. Haideți, cine vrea să fie răsplătit de către 'Ali Akbar?

– O pelerini ai sfântului Rezā⁵! O, Stăpână! O, femeie! O, mamă! N-o să-l vizitezi pe sfântul Rezā? Uită-te la acest prezentator al pânzei, ține-ți cele două mâini în fața ochilor și repetă după mine: Doar bastarzii rămân tăcuți. Spune: O senior al Viziunii! O Khezer profetul⁶, o Abolazl⁷! Suflă pe mâna ta, freacă-ți fața și aruncă în centrul pânzei ceea ce inima îți spune. Facă 'Ali un dar mâinii ce-o atinge pe-a mea!

Câteva stropi de ploaie mărunță căzură pe batista murdară, întinsă lângă pânză. Tânărul luă una dintre monede:

– Hai, tinere, tu, care sacrifici o monedă de argint groasă ca o aripă de muscă pentru numele sfântului Rezā, vei fi despăgubit de Domnul cel Sfânt al Luminii. Dorințele să-ți fie împlinite de către bunul Allah chiar în seara asta! Hai, buna mea doamnă, să se îndure Om-Olbani, să poți scăpa de Săgeata Nevăzutului! În numele Imamului Absent⁸, să reușești să nu te îmbolnăvești departe de casa ta! Să ți se împlinească toate dorințele în numele celui pe care-l porți! Hai, tinere, să-ți dea bunul Allah atâta cât dai tu! Îi urez celui ce va aprinde A Patra Lampă să nu aibă nevoie niciodată de un al cincilea sprijin, adică să nu-l condamne Atotputernicul vreodată la cârjele mizeriei și bolii!

O femeie durdulie cu părul zbârlit, cu pleaopele umflate, cu fața ciuruită de pistrui și cu niște enormi sâni căzuți, aduna conștiincioasă mărunțișul. Purta un tchădor negru zdrențuit ca o perdea găurită, peste o cazacă bătând în violet, și niște pantaloni negri sub o fustă scurtă. O eșarfă de țesătură veche legată la ceafă îi flutura pe față. I se vedeau gleznele groase dând pe

dinafara pantofilor de piele de cerb lopătar. Era toată plină de pete de noroi.

Între timp, căruțașul cu accent turcesc striga:

– Oh Alavieh! Potolește-te, ne cărăm!

Întorcându-se, femeia durdulie îi aruncă o privire neagră, adună mărunțișul până la ultimul bănuț și-l puse într-un capăt al eșarfei pe care îl înnodă. Apoi luă în brațe un copil de doi ani, pe altul de mână și-i făcu un semn prezentatorului pânzei. Acesta din urmă înfășura pânza și se puse în mișcare, însoțit de o tânără care-și ascundea chipul în mod fâțiș.

O rumoare se auzi din mulțime. Pelerinii se năpustiră asupra celor patru căruțe rânduite de-a lungul drumului, care mai de care cu ibricul său ori cu samovarul de tablă.

Ultimii care urcară în căruța lui Yuzbași luară loc lângă el. Copiii își băgară degetele în gură ca să și le încălzească.

Acoperișul arcuit al căruței era făcut din lemn îmbrăcat în pâslă. Călătorii, așezați în mijlocul încărcăturii, își țineau bagajele cu ei: un samovar ori un ibric și așternutul. Alte ibrice și celelalte ustensile metalice erau agățate pe flancurile căruței. Un bolnav, întins chiar în mijlocul căruței, le lăsa puțin loc copiilor și părinților. Fiecare se instalase cum putuse.

Alavieh Khānom se așezase între căruțaș și femeia cu doi copii, care, ce-i drept, nu prea semănau unul cu altul. Singurul punct comun al întregii familii era o cicatrice la comisura buzelor.

– N-am câștigat mai nimic astăzi, bombăni Alavieh Khānom. S-ar zice că milostenia se prăpădește. E sfârșitul lumii. Și-au pierdut credința. Trei riali și nouă bănuți ne-a adus asta! Cum o să mă descurc cu cele patru guri de hrănit?

Tânărul încuviință dând din cap, ca și cum i-ar fi știut de frică. Deodată, Alavieh îi dădu un pumn în cap unei puștoaice de lângă ea, ceea ce o făcu pe aceasta din urmă să izbucnească în hohote de plâns ce se amestecau cu strigătele căruțașului. Atunci, Alavieh apucă bocceluța cu pâine, scoase o turtă coaptă pe vatră, din care le dădu o bucată puștilor, ușurându-se:

– Să dea Allah să vi se vlăguiască viața de la rădăcină! Băgați în voi, crăpați, numai lăsați-mă-n pace!

Copiii, cu lacrimi în ochi, mâncară cu lăcomie pâine uitându-se mai tot timpul la călători.

În căruța destul de îngustă, cei doisprezece pelerini păreau a-i ști de frică lui Alavieh. Căci, neîndoindu-se, exista o relație privilegiată între ea și Yuzbași și nu era de mirare de ce îi

păstrase un loc mai bun. În jurul ei, Naneh Habib, Djeiran Khānom, Maşdi Ma'asum, Naneh Golabetun, Pandjeh Başi și Fezeh Badji. Ceilalți călători stăteau mai departe de ea, chirciți sub cuverturi.

Căruțașul ridică biciul și începu să înjure în rusă și în turcă:

– Yob Tuyoda şomat, Sikim arvadin!

Asta nu-l împiedica, de altfel, să-și dezmierde caii cu „târfe”!

Pocnind din bici, Yuzbaşi urni din nou căruța din loc. Clinchetul clopoțeilor, bălângănitul ustensilelor, scrâşnetul roților, hârmălaia rugăciunilor răzbăteau din toată caravana.

Alavieh îl mustră pe tânăr cu vehemență:

– Acuma, fără glume, Mutchul Āghā, ce-ai cumpărat pentru masa de seară a micuților?

– Nimica-nimicuța. N-am avut niciun bănuț la mine, dar rămâne pâinea din legăturică.

– Acolo, la prăvălie, de la mirosul de cotlete al naibii ce le-a mai lăsat gura apă copiilor! Nu ți-am zis să le cumperi și lor?

– N-am nici măcar o lăscaie la mine!

– Hmm! Crăpi de ciudă că n-ai! Aveai cumva făină în gură de n-ai putut să-mi zici? Ți-am dat șapte gologani când am trecut pe la Pādeh, nu? Ce-ai făcut cu ei?

– Erau ca să cumpăr untură de capră și amidon pentru boala de gât a lui Zinat, cum mi-ai cerut. De altfel, Djeiran Khānom mi-a dat pământ binecuvântat de la Kerbela pentru vindecarea ei. Cu patru gologani am plătit siropul de struguri. Nu se vede, nu, dar petrec toată ziua făcând pe saltimbancul pentru nici măcar un sfanț.

– Vai! Uitați-vă la asta! Domnul îmi face mutre? Ei bine, asta arată că ți-a crescut un spin sub coadă... Mai bine, tac!

– Mi-ai promis că-mi plătești o pereche de șosete de lână, îi aminti Mutchul Āghā arătându-și picioarele înghețate, chiar dacă purta pantofi.

În loc să-i răspundă, Alavieh îi dădu o palmă peste cap lui Zinat, buhăită de cât tușise.

– Sunt sătulă până-n gât, răcni din toți rărunchii Alavieh ca s-o audă toată lumea. Să-i văd pe căcăcioșii ăștia înfășurați în giulgiu și înmormântați în pământ cald! Uite, continuă ea arătând cu degetul fundul căruței, tu, care ai făcut doi ca puștiul

ăsta, nu ești nici la degetul lui mic. Abată-se toate relele sale asupra ta!

Copilul la care se referise Alavieh avea fața gălbuie ca șofranul. Se uita insistent la surorile Zinat și Talat Sadat, cu burțile umflate. Ele începură să plângă atât de tare că li se înroșiseră pleoapele.

Naneh Habib, cu capul la fel de lunguiet ca al unei iepe, cu un neg crescut sub frunte, interveni:

– Nu te-ngrijora, soră, i se adresa lui Alavieh, învârtindu-și pe deget inelul de agată, am cumpărat două cotlete pe care-o să le mâncăm cu pâine. Altfel, bunul Allah s-ar supăra, desigur, văzându-te cum îi faci să sufere pe acești urmași ai Profetului!

– Să te răsplătească Abolfazl! Să-ți asculte rugile sfântul Rezā! Anul trecut, pe aceeași vreme, eram pe drumul spre Mașad în căruța răposatului Nadjiaf Gholi – pace sufletului său! Mamă-mamă, în fiecare an îl regreți pe cel dinainte! Gândește-te numai că fiecare participare te costă de la șase la șapte riali! Uneori, chiar se întâmplă să pui deoparte până la unsprezece! Da, cu toate că văduva răposatului Nayeb ne însoțea. Era un ger de crăpau pietrele. Cu vântul ce sufla prin

căruța asta, m-am căpătat cu o răceală grozavă. Ei bine, nu-ți poți închipui câte a făcut pentru mine. Se învârtea în jurul meu ca un fluture. Mi-a oferit plapuma ei de puf de rață și mi-a pus până și o cărămidă caldă alături. Îmi repeta: „Alavieh, te duci în pelerinajul strămoșului tău, de aceea pelerinii îți sar în ajutor...” O bijuterie, femeia asta! La fiecare oprire, prima de care se ocupa eram eu. Fără ea, aș fi crăpat de multă vreme. Odihnească-se în pace sufletul ei! În vară, pe drumul de întoarcere, o viespe a înțepat-o. Sau, mai curând, o viespe asiatică. S-a înnegrit și ne-a lăsat în dar restul vieții ei!

Până în clipa asta, Djebran Khānom își petrecuse cea mai mare parte din timp spunând rugăciuni cum curge apa dintr-un burduf de capră găurit. În loc de amuletă, își arăta un tatuaj pe vârful limbii, în formă de cocoș. Arătând-o cu degetul pe tânăra femeie așezată între deținătorul pânzei și Alavieh, se hotărî să intervină în discuție:

– Eram și eu, vă aduceți aminte? Spuneți-mi, nu-i chiar Esmat Sadat acolo? O, dar ce mare s-a făcut, nu-i așa? Allah s-o apere!

– Da, da, ea este. Chiar dacă a trecut de doisprezece ani.

– S-o păzească Allah!